

Nýggj bók:

Svarta Skútan

Søgan um gamla trælaskipið, sum íslendingar funnu og nýttu til fiskiskap, verður søgd við einum ævintýr kendum dámi yvir sær, av høvundi, sum sjálvur minnst skútuna

EDVARD JOENSEN

Eingin visti, hvaðan hon kom. Hon kom rekandi út úr tokusortanum, svørt og átøk einum spökisli. Seglini vóru skrádd og stakspennini slitin. Aftan á sær dróg hon fløkju av rigningi og togum, har partur av afturmastrini hekk uppi.

Soleiðis sá skipið út, sum íslendskir útróðrarmenn funnu umleið næstseinst aldarskiftið.

Ræddir vóru teir, tí hetta var ikki náttúrligt. Teir mannaðu seg kortini upp og gingu upp á skipið. Men tá teir funnu ein livandi nekrarætl, svartan sum kol, við ketu um beinið, gjørdist ov-bóðið.

Soleiðis byrjar bókina um Svörtu skútuna, sum íslendingurin Magnús Finnbogason gav út í 1986. Sama ár, sum hann fylti 75 ár.

Gamlar sagnir

Hann sigur sjálvur, at søgan er bygd á tað, hann hevur høyrft frá gomlum fólki, og so tað, sum hann sjálvur minnst. Skaldsliga hugflogið er sjálvandi eisini uppi.

Frásøgnin fer fram um seinasta aldarskiftið til umleið 1920, uttan tann fyrsti parturin, sum fer fram nógvr fyrri. Umleið ár 1800, tá teir funnu skipið.

Magnús minnst sjálvur Svörtu Skútuna. Hann hevur búið á útróðrarplassi og tikið lut í sjólvivinum og veit sostatt, hvat hann skrivur um.

Høvundurin heldur sjálvur, at bókina er bæði fyri yngri og eldri.

Osmund Joensen hevur týtt bókina hjá Magnúsi Finnbogasoni til føroyskt

Søgan fer fram í lítla útróðrarbyg við íslendskan fjørð. Ivaletst uppi á Eysturlandinum. Dreingirnir og tann gamli havkallafiskarin eru høvuðspersónarnir.

Umframt at vera ein siðsøgulig frásøgn frá bygdarlivinum í Íslandi fyrst í öldini, er eisini væl av skemti í søguni.

Sjálv søgan er eitt sindur ævintýrkend. Vit frætta frá dreingjunum, sum dáma væl at spæla umborð á

gamla farinum, sum lagt er við bryggju. Teir spæla skip, men eru so hepnir at hava ein gamlan knark av einum uppilagstum skipara at læra seg at seta segl og annars tað, sum sjólfvið krevur. Og tá kongur kemur at vitja, sleppa teir at loysa skútuna at taka í móti kongi við. Tað er dagur í viku.

Hetta er í teirri tíðini, tá fransar fiskaðu undir Íslandi, og dreingirnir hitta eisini hesar menninar av og

á. So mikið, at teir halda seg duga rættliga væl av fronskum máli, hóast fransarnir, og onkur íslendingur, sum er við fransmonnum, kanska halda okkurt annað.

Men ein dag hendir nakað heilt óvæntað á Langoyrarfjörð. Svarta Skútan er burtur. Og tað sama eru einir tiggju - tólv dreingir í bygdi.

Bókin er lætt at lesa. Ein av hesum, sum helst fer at verða lisið í barnaútlitum. Og samstundis er hon uttan iva hugnaligur lesnaður hjá monnum, sum hava verið til fiskiskap á hesum leiðum.

Umhvørvið er lætt at kenna aftur. Firðirnir, bryggjan og frásagnirnar frá túrinum, skútan gjørdi til fiskiskap.

Eldri menn kenna ivaletst eisini fransatíðina aftur.

Tað er Osmund Joensen í Sandavági, sum hevur umsett til føroyskt, og givið hana út á egnum forlagi. Bókin, sum er góðar 100 síður og kostar 90 krónur, er greidd til prentarar í Danmark. Búi Týrl hevur teknað permumyndina.

Osmund Joensen sigur, at hann hevur valt at umseta ein bók, sum ein okkurt høvundi hevur skrivað.

»Teir kendu munnu fara at koma kortini,« heldur hann.

Eins og høvundin, Magnús Finnbogason, er eisini Osmund Joensen tilkomin, nú hann fer undir bókaútgávu. Hann fylti 70 í summar, so samanlagt eru teir báðir, Magnús, næstan hávtannaðhundrað ár.

Ummæli:

Frøði

Út er komið nýtt tíðarrit við heitinum »Frøði«. Útgevni er Fróðskaparfelagið. Ritstjórn er Lis Mortensen (ábyrgd), Petur Zachariassen, Ingibjörg Berg og Erhard Jacobsen. Bláðið hevur eisini eitt ritumboðsráð. Limirnir eru Bogi Hansen, Arne Torsteinsson, Martin Næs, Anna Maria Fossaa, Hilmar Høgenni og Finnur Johansen. So her eru nógvar góðar kreittir savnaðar.

Innihaldsliga er at siga, at meginparturin er áhugaverdur og viðkomandi. Bert spell at so nógvr av tí er so illa skrivað, at tað valla er lesandi.

Fyrst er grein eftir Andras Mortensen um nær kristindómurin varð boðaður í Føroyum. Tað kann ikki skaða at fáa repeterað søgugongdina fyrri 1000 árum síðani, men um kristindómurin varð boðaður eitt ár fyrr ella seinni, man ikki hava serliga stóran almenning áhuga.

Grein, sum Arne Torsteinsson hevur skrivað, er um navnið Vestmanna, uppruni og týðningur. Niðurstøðan er forvitnislig, men áhugavert hevði tó eisini verið at fingið at vita, hvat íslendingar eru komnir til víðvíkjandi navninum Vestmannaoyggjar. Neyvan er tað tí, at tær eru so vestarlaga. Greinin er endurprent úr »Kirkjan í Vestmanna«.

Jón á Stein, yvirlækni, skrivur um ovurviðkvæmi og sjúkurlivdar av ovurviðkvæmi. Hentur kunneiki hjá mongum.

Um stovnsrøkt og meskavidd skrivur Flóvin Eidesgaard eftir frásøgn frá Jan Arge Jacobsen. Greinin er væl skrivað og sera áhugaverd.

Lítill stubbi er um hálstjórnnuna Hale-Bopp. Yvirskriftin er: »Hálstjórnnuna Hale-Bopp - eitt minnismerki um byrjanina av universinum«, hvat nú tað skal merkja.

Annar stubbi er um kjarnorkuvanlukkuna í Chernobyl, sum Trúgv Vestergaard hevur skrivað. Helst hevði tað verið áhugavert, sum har stendur, um tað hevði verið lesiligt. Ella er tað kanska so, at stubbin er á so høgum støði, at hann bert er atlaður fakfólki? Um so er, hoyrir hann ikki heima í tíðarritinum.

Annars eru ummælar og smástubbar av ymiskum slag. Onkrum av tí, er tíðin kanska longu farin frá.

Prentið er snøgt úr hondum greitt, men innihaldið er skemt av vánaligum málburði og skrivi- og stavivillum. Nú er hettar eintakið fyrsta nummarið, so vónandi verður hetta bót um til komandi útgávu.

Ikki er hetta fyrstu ferð, at roynt verður at geva út populervísindaligt tíðarrit á føroyskum, men hava tey verið sera stuttlið. Vónandi fær hettar tíðarritið betur lagnu. Royndin er rós verd.

Frøði: Kostnaður 48 kr. 36 blaðsíður, harav triggjar eru lýsingar.

A. Guttormur Djurhuus

Blóma við variationinum

Plakatin til 14. jazzfestivalin hevur eina djúpari meining enn bara at vísa eina blómu. Hon symboliserar jazzin sum er bygdur á variationir yvir nakað, sum er frammanundan

EDVARD JOENSEN

Tað er svenski grafikarin Mats Åke Forsberg, sum hevur gjørt plakatin til 14. jazzfestivalin, sum verður í Norðurlandahúsinum í døgunum 15. til 18. oktober.

Hetta er fyrstu fer, ein svier ger plakatin, og hon hevur fingið nógvr rós í Svøríki sigur Peter Turtshchaninov, stjóri í Norðurlandahúsinum.

Plakatin ímyndar eina kreativa blómu, eins og jazzurin er kreativur tónleikur.

Peter Turtshchaninov, stjóri í Norðurlandahúsinum, sigur, at festivalurin í ár er fluttur í mun til onnur

ár. Í staðin fyri at liggja í august mánaða, verður hann í ár í oktober.

Peter Turtshchaninov sigur, at tað er av ymsum orsøkum, at so er.

Í fjør gekk ikki nóg væl figgarliga. Tað vóna tey so at fáa rættað upp á í ár. Sjálvandi við, at nógvr fólk koma til konsertirnar.

Og har er nakað at koma til, sigur stjóri í Norðurlandahúsinum. Tað eru tung nøvn, sum fingin eru at luttaka hesaferð.

Nevnst kunnu finska jazzorkestrið »EQ«, sum er í heimsklassa. Hanne Boel, Anne Linné og Etta Cameron. Alt nøvn, sum avgjørt áttu at fingið fólk at komið,

sigur hann.

At festivalurin er fluttur til oktober, hevur eisini gjørt, at onkur av hesum er kominn við. Tað er soleiðis, sigur Peter Turtshchaninov, stjóri í Norðurlandahúsinum, at august er ferumánaði hjá stjørnunum. Til dømis hevur fleiri ferðir verið roynt at fáa Hanne Boel at luttaka, men hon hevur altíð borið seg undan, tá hon frætti, at tað skuldi vera í august. Men í ár var í lagi, nú festivalurin er lagdur í oktober.

Tað er Brandur Øssurson, sum er primus mortor í jazzfestivalinum. Og uttan Brand, eingin festivalur, sigur stjóri í Norðurlandahúsinum.

Men hinvegin leggur Norðurlandahúsið høli, fólk og útgerð til, so talan er um samstarv.

»Men so hava vit eisini fingið eina góða skrá,« sigur Peter Turtshchaninov. »Talan er um fyra konsertir, sum tilsamans kosta tað sama sum ein í Ítróttarhøllini, so vit kunnu ikki siga, at tað er dýrt,« heldur hann.

Keypir tú atgongumerki til allar konsertirnar, er prísurin fyri allar konsertirnar 350 krónur. Eisini ber til hjá fyra fólki at fara til eina konsert fyri hendan prís.

Brandur Øssurson og Peter Turtshchaninov við nýggju jazzplakatið (Mynd: Álvur Haraldsen)